

ESKALEAREN ERIOTZA (3n. SARIA)

Madalena eta umeak ez euren artu-emon andirik errian.

Euren bizi-modu berezia eroen.

Lea errekan bizi ziran, erritik zerbait aldendu eta urrunduta, erdi uts, erdi lagata egoten zan etxe zar eta arrakalatu baten.

Eskoletara be ez ziran joaten.

Errukiz inguratzeko, iñoiz iru umeak artuta, irurekin ibilten zan ama, auzo errietan zear.

Errian agertzen ez zan denporaldiak eukiten zitun.

Eukan bizimodurako ez zan zikin eta loi ikusten. Nun-baitetik baliatzen zan beretzako eta umientzako aña jan-tzi ta soñeko batzen.

Umeak ez euren gose itxura andirik, nai ta ke usain eta ke kolore baltzeranaz ezagutu.

Bizi narraza igerten jakoen, atsegin eta poz gitxiko bizia, eguna tatarrez bete bear ebenen itxurakoa.

Ez amak, ez umeak, sekula osagillerik ez eben eza-gutu.

Euren beraldi eta makalaldiak, ama berberak ama-kuntza ta erdibitzetan euki zitun lez, Marta "Baltzak" jakin eta osatu eta eratzen zitun.

Auzo erri txiki baten bizi zan sorgiña lako andre igar eta argal a, eta bedar eta ostoen indarrez eta graziz egiten zitun bere egitekoak. Origaitik, senditik etorkion "Baltza" deituraren gain, Marta "Bedar" ez-izena be emoten eutsen. Eta irriz ekiten eutsenean, Marta Bedar, Lekeitio bedarra, esaten eutsen. Bear ba da, bere osagai ta enplastoak ainbat bedarrez beteten zitulako.

Madalena etxean etenda geratu zan baten, deitu eutsen. Lauremiña zalakoan asi jakon lenengoz, ortarako bedar ur eta osabidetan.

Egun batzutara, on itxurarik artzen ez eutsalako, gogortxuago zan erremedio batera jo eban, egokiago zalakoan. Txokolatetan zorriak sartuta emoten eutsazan goizean. Eguerdian, ardaotan. Eta illuntzerako arto bizarrekin egindako urepletan.

Artegatu eta estutu egin zan, ikusi ebalako orrek be beretik atara eragin barik, egun gitxitan argaldu eta indar-getuta laga ebala.

Konturatu zan otzen batek artu ebala Madalena eta alborringoa be batu ebala. Eta orretarako larra bedarra emoten asi jakon, birrikak leundu edo garbitu eragiteko asmotan.

Baiña Madalen errukarria, zearo aulduta, auleriak jan eban, berakada bixkor baten.

Azkenean ez zan konturatu bere seme-alabetxuei agur egiteko unea eldu jakonik. Areik be, euren sasi arteko eta ardura bako umetasunean, ez eben amaren azkenik igarri.

Bildurtu egin ziran abadeari deitzen. Kanpairik joteko be ez eben agindu.

Biaramonean, eriotza jakin ondoren, eta etxera gorpu billa joan zanean, abadeak itandu eutsan Marta'ri, ia zegaitik, beretzat baiño geiago zala igarri ondoren, erriko osagilleari deitu ez.

Marta'k erantzun eutsan, ia zergaitik osagilleak eurak, ezer egin al ez dabenetan, bera lako andre ez-jakiñekana gaixoa eroaten lagaten daben. Beragandik osagilleagana jotakoen artean, ez ebala iñor ezagutzen arek osatutakorik. Eta orrelakoen artean, atzamarrekin ezin kontatuala agertuko zitula, abade berberaren amagandik asita.

Asarretu ziran. Bata arrotxo ta bestea zital, bata destaintsu ta bestea petral, amaitu eben euren artekoa.

Gero, bata kutxaren aurretik asi zan kantari eta bestea gorpuaren atzetik, oialpean zelatari.

Negu ateko goiza zan. Egualdi illuna. Likin, laiño eta bustia.

Kanposanturako bidean, apaindura barik, ordu ez-egokian, arin, anda bat.

Abadea, akolitoa ta lau erriko langille, lau kale-garbitzaillek eroandako kutxa.

Atzetik iru ume eta oial baltzez goitik bera estalduriko andratxo igar eta makur bi.

Gizonik ez, serbitzariak besterik.

Iltegira eldu ta bereala, kutxa lepotik eratsi-ala, lurrean eginda egoan zuloan sartu eben.

An laga eta lurrez estalduten asi baiño len, abadeak ezpan-arteko otoi arin bat egin eban latinez:

Umeak, neska bi ta mutil bat, irurak be amabi urtetik berakoak, ez eben negar andirik egin. Muxingak, inkeza bako negarrak.

Andrazkoak ez eben oialik jaso.

Zabaldu be ez eben egin kutxarik azken ikusi bat emon edo azken agurra egiteko,

Lizun usaiña zabaldu zan inguruan.

Egun bat baiño geiagoko illaren ondakiñak, ondo egin

eta josi bako kutxaren lotuera eta tartetatik iges egitean lagaten daberen atsa artu eta zabaltzen zan.

Abadeak berbatxu batzuk esan eutsezan umeei: Ia txo-txo, emendik aurrera zelan konponduten zarien. Zeuon artean eta zeuon auzokoekin.

Roketea kendu eta akolitoari emon eutsan sakristira eroateko aginduz.

Bera, altzakuelloa kendu, paparreko izerdia zapi bategaz batu, buru gaiñea be igortzi eta zigarrotxo bat biztu ta erreten asi zan, arago atsik eztarrian zear ez artzeko.

Laster jaurti eban zuloegilleak kutxa gaiñean, parrastadaka, zuloa egitean alboan bastertu ta pillatuta eukan lurra.

Anda eroantzailleak, berba barik, ixillean alde egiten asi ziran. Batek esan eban orraitio: Azkenean au be geuk jaso eta ekarri bear.

Beste baten erantzuna entzun zan: Txarragorik egiten dogu. Bizien atsa bigunago ete da illena baiño?

Abadeak, Marta'ren ingurutik urtetea: Ia zelako "tuloagaz" bialtzen daustazun eriotzako papera, nire liburuetan agertzeko.

—Botikarioaren bizio paperak be sobre geratu dira orain onentzat, jauna.

—Errezena egiten dozue. Il dala ta or konpon.

—Beste batzuk egiña be ez da gaitza: Paternoster ta amaitu laster.

—Zer da, ba, egin nebana?

—Besterik ezean ume koitadu ta errukarri onei eskupeko bana emon.

Eztarriko garrama zarata entzun edo oartu jakon abadeari. Eta andik aldendu zan.

Lur emontzailleak, lurra jaurti, landu -ta gero:

—Kurutzerik ekarri ete dau iñok?

—Ba eukan kolkoan, erantzun eban alabetako batek.

—Ez, beretzat ez, lur gaiñerako baiño.

Umeak alkarri begira geratu ziran.

Bera izan da ori naiko kurutze, tartetik Marta'k. Emen ez ba da be Josafat'eko zelaian ezagutuko dabe beintzat.

—Asko dakizu.

—Ez dabe esaten, ba, emen dagozan erritar guztiak ormarik ezin billatuta ibili bearko dabela an, lotsatuta, aurreko praille edo monja abitua eukiarren, atzeko estalgarri barik kutxetan bialtzen dituelako?

—Orrek munduan euki naiko lotsari, emengo destain eta zer esanekin. Eta berak eukantxoagaz, afze ta aurreko gonatxoekin bialdu dogu. Beste asko baiño obeto.

Umeak ez eben ezer ulertu. Oraindik bizarra urteteke eukan. Jakin be ez erriko oiturarik.

Beste andratxoak, ordurarte barbarik egin ez ba eban be, umiei begira egon ondoren:

—Guazen emendik, zeuon zorakeriekin "difunteak" bakerik galdu ez dagian be.

Eta umetxoei esan eutsen: Ia, ez daitela gaurkoa izan amagaz gogoratzen zarien azkena. Bera zan erakua ba zan be, eten-etenda laga zenduen eta or azkenean.

Umeak ez eben esaeraren luzetasun eta sakontasunik artu. Oituta egozan lena be antzerakuak entzutera.

Biaramonetik eskean ekin eutsen umeak. Ez eben nai izan iñun sartzerik. Oituta egozan euren erako jatekoak egiten.

Marta'k ikertuten zitun tartean euren etxe zarrean, jantzien bat eroateko. Orretan, ba eukezan laguntzen eutsenak, etxetakoak gordeaz.

Eurak eskale jaio ziran, eskale kozkondu ta eskale biziteko makurtasuna eukan, eskiñi eutsez laguntza guztien gain.

Ez ekien aitaren barririk. Orraitio amaren itzalik ez eben galdu. Eta amaren esana gordeten eben: Eskale bai, lapur ez.

Ori izan zan amari eskiñi eutsen kurutzerik onena. Eta tartetan, loratxoak eroaten eutsez kanposantura.

ZUBIKARAITAR AUGUSTIN

